

5 Yaş Çocukların Akran İlişkileri ile Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigation of The Relationship Between Peer Relationship And Loneliness And Social Dissatisfaction of 5 Year Old Children

Hilal Karoğlu¹, Fikrinaz Damla Akbaba²

¹Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, hkaroglu@bayburt.edu.tr, (https://orcid.org/0000-0001-7969-0363)

²Arş. Gör. Dr., Bayburt Üniversitesi, akbaba.damla@gmail.com, (https://orcid.org/0000-0001-7871-7114)

Geliş Tarihi: 21.02.2025

Kabul Tarihi: 10.09.2025

ÖZ

Bu araştırma beş yaş grubu çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde tasarlanmıştır. Çalışmanın araştırma grubunu Bayburt il merkezinde MEB'e bağlı anaokullarında ve anasınıflarında okul öncesi eğitimine devam eden 119 çocuk oluşturmuştur. Araştırmanın verileri; Okul Öncesinde Akran İlişkileri Ölçeği (Öğretmen Formu), 60-72 Aylık Çocuklar İçin Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada, çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Çocukların akran ilişkileri genel puanı, akran ilişkileri alt boyut puanları ve YSMÖ'den aldıkları puan ailedeki çocuk sayısına, anne öğrenim düzeyine ve anne çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır. Çocukların cinsiyetlerine göre zorba çocuk alt boyut puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu, erkeklerin puanlarının kızlara göre yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Akran ilişkileri genel puanının, baba öğrenim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, zorba çocuk, arkadaşlık ve etkileşim, mağdur çocuk ve YSMÖ'den aldıkları puanların ise anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, akran, yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between peer relationships and loneliness and social dissatisfaction in five-year old children. This research was designed in survey model, which is one the quantitative research methods. The research group of this study consisted of 119 children who continue their preschool education in preschools and kindergartens affiliated with MEB in Bayburt city center. The Scale of Peer Relations In Preschool Period (Teacher Form), Loneliness and Social Dissatisfaction Scale to 60-72 Month Old and Personal Information Form were used as data collection tools in this study. It was revealed that in this research, there was no significant relationship between children's peer relationship and loneliness and social dissatisfaction. In this research, children's peer relations total score, peer relations sub-dimension scores and YSMÖ scores did not differ significantly according to number of children in family, mothers' educational level and employment status of mothers. It was revealed that there was a significant difference in the bullying child sub-dimension scores according to the gender of children, and that the boys' scores were higher than the girls'. It was observed that the total score of peer relations differed significantly according to fathers' educational level while the scores of the bully child, friendship and interaction, victimized child and YSMÖ did not differ significantly.

Keywords: Preschool, peer, loneliness and social dissatisfaction

GİRİŞ

Akran ilişkilerinin çocukların iş birliği ve paylaşma davranışları içerisinde birlikte olmayı desteklemesinin yanı sıra kişiler arası ilişkilerde gerekli olan beceriyi ve bilgiyi edinmede, sorunlarla başa çıkmada, problem çözmede önemli görevi vardır (Beyazkürk vd., 2007). Olumlu bir akran ilişkisi hem okul başarısı hem de genel uyum ve refah açısından olumlu sonuçlarla, olumsuz bir akran ilişkisi ise aynı şartlar açısından olumsuz sonuçlarla ilişki gösterir (Crowley, 2020). Olumlu akran ilişkileri olumsuz duygulanımlara karşı koruyucu, sosyal etkileşimi kolaylaştırıcı ve sosyal bağları güçlendirici rol oynar (Vitaro vd., 2011). Çocukların akranlarıyla ilişkilerinin yaşamın ilk yıllarında başladığı, üç yaşına gelen çocuğun belirli akranlara yönelik tutarlı bireysel farklılıklar ve tercihler gösterdikleri ifade edilebilir (Hay vd., 2004). 24-36 aylık çocuklar oyun oynadığı arkadaşlarını hızlıca değiştirebilir ve sınıf içerisinde bir başka arkadaşını sevdiklerini belirtebilir. 60-72 aylık çocuklarda ise artık uzun süreli arkadaşlıklar kurulabilir. Bu yaştaki çocukların sürekli beraber olduğu bir ya da iki arkadaşı olabilir (Yavuzer, 2014). Popüler çocuklar genelde akranları tarafından sevilen ve oyun arkadaşı olarak seçilen çocuklar olarak tanımlanır. İhmal edilmiş çocuklar akranları tarafından nadiren sevilen ya da sevilmeyen çocuklar olarak bilinir, reddedilmiş çocuklar da akranları tarafından etkin olarak hoşlanılmayan ve kaçınılan çocuklardır (Bee & Boyd, 2009). Burke ve diğerlerine göre (2023) çocuklarda olumlu akran ilişkilerini teşvik etmek, davranışsal öz düzenleme gelişimlerini destekleyebilir. Nitekim Pazarbaşı ve Cantez'in (2019) çalışmasında çocukların öz düzenleme becerileri ile akran ilişkileri arasında bazı açılardan anlamlı ilişkilerin bulunduğu, Kahveci (2024) tarafından yapılan bir çalışmada ise okul öncesi dönemde çocukların duygu düzenleme becerileri ile akran ilişkileri arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu görülmüştür.

Zorbalık, güç dengesizliği içeren tekrarlanan saldırgan davranışlardır. Mağdurlar zorbalıktan olumsuz etkilenirken, zorbalık yapan bazı kişiler sosyal becerilere sahip olabilir ve davranışlarından en azından kısa vadeli fayda elde edebilir (Smith, 2016). Daha fazla zorbalığa maruz kalma çocukların akademik ilgisizlikleriyle ilişkili görülmektedir (Juvonen vd., 2011). Erken dönem saldırganlık ve ilkökul akran reddi, ergenlik döneminde okula uyum zorluklarını ve suça yönelik davranışları öngörmüştür (Bierman vd., 2014). Çocukların arkadaşlık kurmaları ve bunu sürdürmeleri sosyal becerilerinin gelişimini destekler (Wang vd., 2019). Kime güvenileceği, kimden uzak durulacağı, kiminle iş birliği yapılacağı, kime destek verileceği gibi kararlar, bireyler arasındaki yakınlık ya da hoşnutsuzluk ilişkilerini anlamaya dayanır (Afshordi & Liberman, 2020).

Yalnızlık, kişinin hoş olmayan ya da kabul edilemeyen şekilde belirli ilişkilerin eksikliğini yaşadığı durum olarak ifade edilebilir. Bu durumlar, mevcut ilişki sayısının arzu edilen veya kabul edilebilir düzeyden az olduğu ve bireyin istediği yakınlığın gerçekleşmediği durumlardır (de Jong Gierveld, 1998). Hem yetişkin bireylerde hem de çocuklarda ortaya çıkabilen yalnızlık hissi, kişide üzüntüye yol açar, toplumsal ilişkilerinde memnuniyetsizlik hali oluşturur (Chipuer, 2004). Çocukluk dönemi yalnızlığı, çocukların sosyal ilişki açısından algıladıkları memnuniyetsizlik olarak tanımlanır (Qualter vd., 2010). Çocukluk dönemi yalnızlığı genç yetişkinlerde kaygı ve depresif bozukluklarla ilişkilendirilir (Xerxa vd., 2023). Bununla birlikte yalnızlık, özellikle ergenlik döneminde pek çok fiziksel ve ruhsal sağlık sorunlarıyla ilişkilendirilmektedir (Gallardo vd., 2018). Akranlar ile çocuk arasında kurulan olumsuz ilişkiler, gruba dâhil edilmeme veya zorbalık, çocukta yalnızlığa neden olabilmektedir. Bununla birlikte çocuklar, akranları tarafından kabul edildiklerinde ait olma ihtiyacını gidererek sağlıklı ilişkiler yaşayabilmektedir (Emre vd., 2020). Bu durum bize yalnızlık ve sosyal ilişkilerin çocukluk dönemindeki etkisini ve önemini göstermektedir. Çocukluk döneminde görülen yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik sosyal ve akademik hayatta ilerleyen dönemlerde başarısızlıkla ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte ilerleyen yıllarda yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliğin duygusal ve sosyal uyum ile ilgili önemli bir değişken olduğu bulunmuştur (Asher vd., 1984).

Erken çocukluk döneminde akran ilişkilerinde cinsiyete göre önemli farklılıklar görülmektedir (Rose & Rudolph, 2006). Eğitim düzeyi düşük ebeveynlerin çocuklarının, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarına göre daha fazla davranış, duygu ve akran ilişkisi (fiziksel zorbalığa uğrama, ilişkisel zorbalık, akranlar tarafından sevilme) problemi yaşadıkları görülmüştür (Horoz vd., 2022). Yucel ve Downey'in (2015) yapmış olduğu çalışmada çocukların kardeşleri ile kurdukları olumlu ilişkilerinin başarılı akran ilişkilerini kolaylaştırdığı, bununla birlikte kardeşlerle kurulan zayıf ilişkilerin zayıf akran ilişkilerine yol açtığı bulunmuştur. Volling ve diğerlerinin (1997) çalışmasında küçük çocukların arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde kardeşleriyle olan ilişkilerine göre daha çok pozitif duygu ifadesi ve etkileşimde denge olduğu sonucu elde edilmiştir. Sanderson ve Siegal'ın araştırmasında (1995) reddedilen çocukların yalnızlık puanlarının diğer çocuklara göre yüksek olduğu görülmüştür. Barreto ve diğerleri (2021) insanların ne kadar yalnız hissettiğini etkileyen faktörlerin genel olarak istenilen veya gerçek sosyal ilişkileri etkileyen faktörler olduğunu belirtmektedirler. Anne-babanın sosyal çevrede yer aldığı düşünüldüğünde onların eğitim düzeylerinin çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinde bir faktör olabileceği düşünülebilir. Hoza ve diğerlerinin (2000) çalışmasında kızlar, erkeklere göre daha az yalnızlık bildirmiş başka bir çalışmada Junttila ve Vauras (2009) erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla yalnızlık yaşadığına ulaşmıştır.

Alan yazında 60-72 aylık çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin; sosyal problem çözme becerileri ile ilişkisinin incelendiği (Oğur & Yüksel, 2023), akademik başarı ile ilişkisinin incelendiği (Körler, 2011) öz-düzenleme becerileri ile ilişkisinin incelendiği (Emre vd., 2020), bağlanma durumları ile ilişkisinin incelendiği (Şahin, 2019) çalışmalar olduğu görülmüştür. Vellymalay (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, okul öncesinde yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri ile çocukların sahip oldukları en iyi arkadaş sayısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bunun yanı sıra Montessori eğitimin çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri üzerinde etkisinin (Bülgür, 2018), grupla oyun eğitim programının çocuklarda sosyal memnuniyete etkisinin (Gökcan, 2020) incelendiği görülmüştür. Bu çalışmada, beş yaş çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı ve bazı değişkenlere göre akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin anlamlı olarak fark gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda şu alt problemlere cevap aranmıştır:

- 1) 5 yaş çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2) 5 yaş çocukların akran ilişkileri ve yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri çocukların cinsiyetlerine, ailedeki çocuk sayısına, anne-baba öğrenim düzeylerine, annenin çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

YÖNTEM

Bu araştırma, ilişkisel tarama modelinde yürütülmüştür. İlişkisel (korelasyon) çalışmada iki veya daha fazla değişkenin ne derece ilişkili olduğu tanımlanır (Fraenkel vd., 2015). Bu çalışmada da çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik değişkenlerinin ilişkisi incelenmektedir. Bunun yanı sıra çocukların akran ilişkileri ve yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin bazı değişkenlere göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediği incelenmiştir.

MEB'e bağlı anaokulu ve anasınıfında bulunan Bayburt il merkezinde okul öncesi eğitime devam eden seçkisiz örnekleme ile ulaşılan 60-72 ay 119 çocuk, çalışmanın araştırma grubunu oluşturmuştur. Araştırma grubunda yer alan katılımcıların 72 (%60.5)'si kız, 47 (%39.5)'si erkek çocuktan oluşmaktadır. Anne öğrenim düzeyi ilkököl olan 15 (%12.6) çocuk, ortaokul olan 33 (%27.7) çocuk, lise olan 39 (%32.8) çocuk, lisans olan 27 (%22.7) çocuk, lisansüstü olan 5 (%4.2)

çocuk yer almıştır. Baba öğrenim düzeyi ilkököl olan 7(%5.9) çocuk, ortaokul olan 27 (%22.7) çocuk, lise olan 41(%34.5) çocuk, lisans olan 33 (%27.7) çocuk, lisansüstü olan 11(%9.2) çocuk yer almıştır. Çocukların anne çalışma durumları açısından bakıldığında annelerin 23'ü (%19.3) çalışmakta iken 96'sı (%80.7) çalışmamaktadır. Ailedeki çocuk sayısı açısından bakıldığında çocukların 17'sinin (%14.3) ailede tek çocuk olduğu, çocukların 60'ının (%50.4) ailede iki çocuk olduğu, çocukların 42'sinin (%35.3) ailede üç çocuk ve üzeri sayıda olduğu belirtilmiştir.

2.1. Veri toplama araçları

Kanmaz ve Tezel Şahin (2022) tarafından geliştirilen Okul Öncesinde Akran İlişkileri Ölçeği (Öğretmen Formu) kullanılmıştır. Bu ölçek; “zorba çocuk”, “mağdur çocuk”, “arkadaşlık ve etkileşim (sosyal etkileşim)” biçiminde toplam üç alt boyuttan oluşmaktadır. Zorba çocuk boyutunda 17 madde, arkadaşlık ve etkileşim boyutunda 16 madde, mağdur çocuk boyutunda ise 4 madde vardır. Toplamda 37 maddeden oluşan ölçek beşli likert tipindedir. Ölçeğin tamamı için Cronbach alfa değeri .97, zorba çocuk için .98, arkadaşlık ve etkileşim için .97 mağdur çocuk için .97 olarak bulunmuştur. Araştırmada kullanılan bir diğer ölçek ise Cassidy ve Asher (1992) tarafından geliştirilen Türkçe geçerlik güvenirlik ve uyarlama çalışması Yazıcı ve diğerleri (2013) tarafından yapılan 60-72 Aylık Çocuklar İçin Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlik Ölçeği (YSMÖ) dir. Üçlü likert tipindeki tek boyutlu ölçekte toplam 23 madde olup bu maddelerin 8 tanesi dolgu fiildir. Hesaplamada 15 madde dikkate alınmaktadır. YSMÖ'nün Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .759 şeklinde bulunmuş olup ölçeğe ait test tekrar test güvenirlik katsayısının ise 0.849 olduğu görülmüştür. Çalışmada yer alan bir diğer araç ise araştırmacılar tarafından tasarlanan çocuklara ilişkin bilgilerin yer aldığı Kişisel Bilgi Formudur. Bu bilgi; çocukların cinsiyetleri, ailedeki çocuk sayısı, anne-baba öğrenim düzeyleri ve anne-baba çalışma durumlarını içermektedir.

2.2. Veri analizi

Okul Öncesinde Akran İlişkileri Ölçeği ile YSMÖ'den alınan puanların basıklık, çarpıklık ve normallik test sonuçları (Kolmogorov-Smirnov p değeri) ile bu çalışmada elde edilen güvenirlik değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Bu Çalışmada Ölçek ve Alt Boyutlara Ait Betimsel İstatistikler ve Güvenirlik Sonuçları

Ölçek ve alt boyutlar	M	Mo	Md	SD	Bas.	Çar.	K-S (p)	Cronbach's alpha
Okul Öncesinde Akran İlişkileri Ölçeği (Genel)	96.14	89	95	15.20	2.657	.767	.001	.902
Zorba Çocuk	27.31	19	23	12.01	3.614	1.868	.000	.967
Arkadaşlık ve Etkileşim (Sosyal Etkileşim)	63.52	68	64	10.57	1.121	-.851	.015	.940
Mağdur Çocuk	5.31	4	5	1.90	6.007	2.110	.000	.781
YSMÖ	21.51	21	21	4.55	3.511	1.156	.004	.638

Okul Öncesi Akran İlişkileri Ölçeği genel puanın, zorba çocuk, arkadaşlık ve etkileşim, mağdur çocuk alt boyut puanlarının normallik test sonucuna göre (K-S p değeri) normal dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Güvenirlik değerleri açısından bakıldığında; Okul Öncesinde Akran İlişkileri Ölçeği (genel) Cronbach Alpha değeri .902, zorba çocuk .967, arkadaşlık ve etkileşim .940, mağdur çocuk .781 olarak bulunmuştur. YSMÖ'den alınan puanların mod, ortalama ve medyan değerlerinin birbirine yakın olduğu Tablo 1'de görülmektedir. Buna ek olarak basıklık, çarpıklık ve normallik test sonucuna göre normal dağılım göstermediği anlaşılmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri ise .638 olarak bulunmuştur. Veriler normal dağılım göstermediğinden non parametrik test teknikleri ile çözümleme yapılmıştır. Buna göre ilişkisiz olan iki ölçümler için Mann Whitney U testi (MWU), ikiden fazla ölçümler için Kruskal Wallis H testi (KWH), korelasyon için Spearman testi kullanılmıştır. Artma veya azalma eğilimlerini belirlemek için Jonckheere-Terpstra testi kullanılmıştır.

BULGULAR

3.1. Çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular.

Çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığına dair yapılan Spearman korelasyon analizi sonucu Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Çocukların Akran İlişkileri ile Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizlikleri Arasındaki İlişki

		YSMÖ
Okul Öncesinde Akran İlişkileri (Genel puan)	r	-.024
	p	.794
Zorba Çocuk	r	.106
	p	.253
Arkadaşlık ve etkileşim	r	-.065
	p	.479
Mağdur çocuk	r	.073
	p	.432

Çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri ile akran ilişkileri arasında ($r=-.024$, $p>0.05$), zorba çocuk ($r=.106$, $p>0.05$), arkadaşlık ve etkileşim ($r=-.065$, $p>0.05$) ve mağdur çocuk alt boyutları arasında ($r=.073$, $p>0.05$) anlamlı ilişkilerin olmadığı bulgusu elde edilmiştir.

3.2. Çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin bazı değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular.

Çocukların akran ilişkilerinde ve yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinde çocukların cinsiyetlerine (tablo 3) , ailedeki çocuk sayısına (tablo 4), anne ve baba öğrenim düzeylerine (tablo 5 ve tablo 6), anne çalışma durumuna (tablo 7) göre anlamlı şekilde farkın var olup olmadığına dair yapılan analiz sonuçları tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

Tablo 3

Çocukların Akran İlişkilerinin ve Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizliklerinin Cinsiyetlerine Göre MWU Testi Sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Cinsiyet	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	z	p
Okul Öncesinde Akran İlişkileri (Genel puan)	Kız	72	57.22	4119.5	1491.5	-1.091	.275
	Erkek	47	64.27	3020.5			
Zorba Çocuk	Kız	72	54.86	3950	1322	-2.016	.044*
	Erkek	47	67.87	3190			
Arkadaşlık ve Etkileşim	Kız	72	62.91	4529.5	1482.5	-1.140	.254
	Erkek	47	55.54	2610.5			
Mağdur Çocuk	Kız	72	60.18	4333	1679	-.076	.940
	Erkek	47	59.72	2807			
YSMÖ	Kız	72	56.31	4054.5	1426.5	-1.452	.147
	Erkek	47	65.65	3085.5			

$p<0.05^*$

Çocukların cinsiyetlerine göre akran ilişkileri genel puanlarının ($U=1491.5$, $z=-1.091$, $p>0.05$), arkadaşlık ve etkileşim puanlarının ($U=1482.5$, $z=-1.140$, $p>0.05$), mağdur çocuk puanlarının ($U=1679$, $z=-.076$, $p>0.05$) ve YSMÖ’den aldıkları puanların ($U=1426.5$, $z=-1.452$, $p>0.05$) anlamlı olarak fark göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Zorba çocuk puanları ise cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde fark göstermiştir ($U=1322$, $z=-2.016$ $p<0.05$). Bu alt boyuta bakıldığında sıra ortalamaları açısından erkek çocukların aldıkları puanların kızlara göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4

Çocukların Akran İlişkilerinin ve Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizliklerinin Ailedeki Çocuk Sayısına Göre KWH Testi Sonucu

Ölçek ve ölçek alt boyutlar	Çocuk sayısı	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Okul Öncesinde Akran İlişkileri	1	17	58.50	2	.406	.816
	2	60	61.98			
	3 ve üzeri	42	57.77			
Zorba Çocuk	1	17	53.94	2	1.359	.507
	2	60	58.55			
	3 ve üzeri	42	64.52			
Arkadaşlık ve Etkileşim	1	17	67.68	2	4.700	.095
	2	60	64.23			
	3 ve üzeri	42	50.86			
Mağdur Çocuk	1	17	56.47	2	3.930	.140
	2	60	55.48			
	3 ve üzeri	42	67.89			
YSMÖ	1	17	60.15	2	.120	.942
	2	60	58.99			
	3 ve üzeri	42	61.38			

Çocukların ailedeki çocuk sayısına göre akran ilişkileri genel puanlarının ($H=.406$, $p>0.05$), zorba çocuk alt boyutunda aldıkları puanların ($H= 1.359$, $p>0.05$), arkadaşlık ve etkileşim boyutunda aldıkları puanların ($H=4.700$, $p>0.05$) ve mağdur çocuk puanların ($H=3.930$, $p>0.05$) anlamlı şekilde fark göstermediği ortaya çıkmıştır. Çocukların YSMÖ'den aldıkları puanlarda ailede yaşayan çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farkın bulunmadığı ($H=.120$, $p>0.05$) görülmüştür.

Tablo 5

Çocukların Akran İlişkilerinin ve Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizliklerinin Anne Öğrenim Düzeylerine Göre KWH Testi Sonucu

Ölçek alt boyut	Öğrenim düzeyi	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Okul Öncesinde Akran İlişkileri (Genel puan)	1	15	68.77	4	2.586	.629
	2	33	64.06			
	3	39	58.04			
	4	27	53.30			
	5	5	58.40			
Zorba Çocuk	1	15	69.97	4	5.363	.252
	2	33	68.26			
	3	39	54.01			
	4	27	54.89			
	5	5	49.90			
Arkadaşlık ve etkileşim	1	15	52.70	4	2.561	.634
	2	33	56.52			
	3	39	65.91			
	4	27	58.15			
	5	5	68.80			
Mağdur çocuk	1	15	55.80	4	5.675	.225
	2	33	69.27			
	3	39	58.05			
	4	27	51.61			
	5	5	71.90			
YSMÖ	1	15	54.90	4	2.695	.610
	2	33	56.23			
	3	39	67.03			
	4	27	56.59			
	5	5	63.80			

1:ilkokul 2:ortaokul 3:lise 4:lisans 5:lisansüstü

Çocukların anne öğrenim düzeylerine göre akran ilişkileri genel puanlarında ($H=2.586$, $p>0.05$), zorba çocuk ($H=5.363$, $p>0.05$), arkadaşlık ve etkileşim ($H=2.561$, $p>0.05$), mağdur çocuk alt boyutlarında ($H=5.675$, $p>0.05$) ve YSMÖ'den alınan ($H=2.695$, $p>0.05$) puanlarda anlamlı fark olmadığı elde edilmiştir. Yapılan Jonckheere-Terpstra testi sonucunda anne öğrenim

düzeyi arttıkça zorba çocuk alt puanının anlamlı düzeyde azaldığı ortaya çıkmıştır (J-T=2192.5, z=-2.154, p<0.05).

Tablo 6

Çocukların Akran İlişkilerinin ve Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizliklerinin Baba Öğrenim Düzeylerine Göre KWH Testi Sonucu

Ölçek alt boyut	Öğrenim düzeyi	n	Sıra ort.	sd	χ^2	p
Okul Öncesinde Akran İlişkileri (Genel puan)	1	7	73.43	4	13.496	.009*
	2	27	68.57			
	3	41	67.57			
	4	33	42.47			
	5	11	54.77			
Zorba Çocuk	1	7	56.50	4	6.627	.157
	2	27	66.48			
	3	41	66.38			
	4	33	53.53			
	5	11	41.95			
Arkadaşlık ve etkileşim	1	7	77	4	8.062	.089
	2	27	63.50			
	3	41	63.24			
	4	33	46.58			
	5	11	68.77			
Mağdur çocuk	1	7	52.71	4	4.601	.331
	2	27	67.41			
	3	41	64			
	4	33	52.56			
	5	11	53.86			
YSMÖ	1	7	55.07	4	3.045	.550
	2	27	59.22			
	3	41	66.80			
	4	33	56.58			
	5	11	49.95			

1:ilkokul 2:ortaokul 3:lise 4:lisans 5:lisansüstü

Babaların öğrenim düzeylerine göre çocukların akran ilişkileri genel puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı (H=13.496, p<0.05) Tablo 6’da görülmektedir. Bu anlamlı farkın hangi grup lehine olduğunu tespit edilebilmek için yapılan ikili karşılaştırmalarda ilkökul ile lisans düzeyleri arasında ilkökul lehine, ortaokul ile lisans arasında ortaokul lehine, lise ile lisans arasında lise lehine biçimindedir. Zorba çocuk (H=6.627, p>0.05), arkadaşlık ve etkileşim (H=8.062, p>0.05), mağdur çocuk (H=4.601, p>0.05) alt boyutları ile YSMÖ (H=3.045, p>0.05) puanlarında anlamlı olarak farkın bulunmadığı görülmektedir. Yapılan Jonckheere-Terpstra testi sonucuna göre baba öğrenim düzeyi arttıkça zorba çocuk puanların (J-T=2197.5, z=-2.039, p<0.05) ve akran ilişkileri genel puanın (J-T=1980, z=-3.076, p<0.05) anlamlı biçimde azaldığı görülmüştür.

Tablo 7

Çocukların Akran İlişkilerinin ve Yalnızlık ve Sosyal Memnuniyetsizliklerinin Anne Çalışma Durumuna Göre MWU Testi Sonucu

Ölçek ve alt boyutlar	Anne çalışma durumu	n	Sıra ort.	Sıra top.	U	z	p
Okul Öncesinde Akran İlişkileri (Genel puan)	1	23	58.80	1352.5	1076.5	-.185	.853
	2	96	60.29	5787.5			
Zorba Çocuk	1	23	60.15	1383.5	1100.5	-.024	.981
	2	96	59.96	5756.5			
Arkadaşlık ve etkileşim	1	23	58.74	1351	1075	-.195	.845
	2	96	60.30	5789			
Mağdur çocuk	1	23	58.54	1346.5	1070.5	-.242	.809
	2	96	60.35	5793.5			
YSMÖ	1	23	63.52	1461	1023	-.548	.583
	2	96	59.16	5679			

1:çalışıyor 2: çalışmıyor

Çocukların annelerinin çalışma durumlarına göre akran ilişkileri genel puanın ($U=1076.5$, $z=-.185$, $p>0.05$), zorba çocuk ($U=1100.5$, $z=-.024$, $p>0.05$), arkadaşlık ve etkileşim ($U=1075$, $z=-.195$, $p>0.05$), mağdur çocuk ($U=1070.5$, $z=-.242$, $p>0.05$) ve YSMÖ ($U=1023$, $z=-.548$, $p>0.05$) puanlarının manidar biçimde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasında anlamlı ilişkinin olup olmadığı ve bazı değişkenlere göre manidar düzeyde farkın bulunup bulunmadığı incelenmiştir.

Bu çalışmada çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Yapılan çalışmalara bakıldığında; yalnızlığın kaygı, saldırganlık ve akran dışlanmasıyla olumlu yönde ilişkili olduğu (Coplan vd., 2007), ilkökul beşinci ve altıncı sınıf çocukların yalnızlık düzeylerinde akran statüsünün derecesine göre anlamlı fark olduğu ve daha yüksek popülerliğe sahip çocukların yalnızlığı, daha düşük popülerliğe sahip çocuklara göre daha düşük algıladıkları (Kim & Song, 2001) ortaya çıkmıştır. Bireylerin kurduğu yakın ilişkiler hayatın her parçasında önemli olmakla birlikte ergenlik dönemindeki hızlı gelişim ve değişimler ile akran ilişkileri diğer dönemlere göre daha ön planda görülmektedir (Aydın, 2010; Marcia, 1980). Bu dönemde çocukların aile denetiminden uzaklaşarak akran gruplarına yönelmeleri, akranları tarafından onaylanma ihtiyaçlarının oluşmasına yol açmaktadır ve birey arkadaşlık ilişkileri ile hayatı yaşamaya değer görmekte, sosyal yeterliliği ve duygusal dayanıklılığı artmaktadır (Bukowski & Adams 2005; Erkan Atik vd., 2014). Waterman (1982), akran ilişkilerinde gelişimsel açıdan ergenlik döneminin en belirgin tanımlayıcı olduğundan söz etmektedir. Yapılan bu çalışmada akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik arasında anlamlı fark bulunmamasının sebebi olarak çocukların yaş grupları itibarıyla henüz aile denetiminden uzaklaşıp sosyallik doyumunu arkadaştan karşılama evresine gelmemiş olması ile açıklanabilir. Asher ve Paquette (2003) çocuklarda yalnızlık üzerine yapılan çalışmaların çoğunun çocukların akran ilişkilerinin okulda iyi olma duygularına olan katkılarına odaklandığını belirtmektedirler. Ancak Adak Özdemir (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukların okul içerisinde akranlarıyla olan etkileşimlerinin çocukları mutlu ve mutsuz eden ögeler arasında yer aldığı görülmüştür. 84 çocuk kendilerini okulda mutsuz eden ögenin, 67 çocuk kendilerini mutlu eden ögenin akranlar olduklarını belirttikleri ortaya çıkmıştır. Bu bulguya dayanarak, okul öncesi dönem çocuklar için akran ögesinin mutlu olup olmama üzerinde belirleyici bir rolünün olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca, çocukların zamanını geçirdikleri teknolojik araç gereçler nedeniyle hem yalnızlık hem de akran ilişkilerinin etkilenebileceği düşünülebilir. Özcan (2024) çalışmasında telefon/tablet/bilgisayar oyunlarını tercih eden çocukların akranlarıyla oyun oynamayı tercih eden çocuklara göre eğlenme, fiziksel, sosyal ve duygusal olarak daha fazla etkilendiklerine ulaşmıştır. Ayrıca zaman olarak 4 saat ve üzerinde tablet/cep telefonu/bilgisayar gibi elektronik aletlerle vakit geçiren çocukların oyundan kopma, oyunun bozulması alt boyut puanlarının, etkileşimli akran oyun davranışlarının 0-1 saat ve 1-2 saat vakit geçiren çocuklara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla teknolojik araç gereçleri kullanan çocuklar zamanlarının bir kısmını bu alanda geçirebilmekte, tek başına eğlenebilmekte ve etkileşimli akran oyunundan vazgeçebilmektedir.

Çocukların cinsiyetlerine göre akran ilişkileri genel puanlarının, arkadaşlık ve etkileşim, mağdur çocuk puanlarının anlamlı şekilde farklılaşmadığı zorba çocuk puanlarının ise manidar biçimde farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir. Bu anlamlı farklılık incelendiğinde, erkek çocukların puanlarının kız çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısı ile erkek çocukların daha fazla zorba davranış gösterdiği ifade edilebilir. Kızılırmak (2024) çalışmasında zorba çocuk ve mağdur çocuk puanların cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığını, zorba çocuk alt boyutta görülen bu anlamlı farklılıkta erkek çocukların aldıkları puanların kızlara göre

yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Gün ve Gültekin Akduman (2022) çocukların cinsiyetlerine göre zorba çocuk ve pasif zorba çocuk puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı, erkeklerin kızlara kıyasla daha fazla ortalama puana sahip olduğu bulgusunu elde etmişlerdir. Bu bulguların bu araştırmada elde edilen bulgularla benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Bununla birlikte Özdemir ve Özyürek (2023) cinsiyete göre zorba çocuk davranışlarında anlamlı farklılık olduğu bulgusuna ulaşmış kız çocukların zorba çocuk davranışlarının erkek çocuklara göre daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Onat ve Özyürek (2024) ise zorba ve kurban davranış puanlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulgusunu ortaya koymuşlardır. Saldırgan davranış skorlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı, bu farklılıkta erkek çocukların puanlarının yüksek olduğu bulgusu başka çalışmalarda elde edilmiştir (Ersan & Tok, 2020; Uluyurt, 2012; Yeğen, 2019). Gürleyik ve Gözün Kahraman (2019) cinsiyete göre akranlarına karşı saldırganlık, aşırı hareketlilik puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı ve erkeklerin aldıkları puanların kızlara göre daha yüksek olduğu bulgusunu elde etmiştir. Zorbalık, güç dengesizliği içeren bir durumdur ve doğrudan fiziksel ve sözel kötü muamele ile sosyal dışlamayı kapsar (Naylor vd., 2006). Zorbalık saldırganlık kavramının alt kümesi olarak kabul edilir (Griffin & Gross, 2004). Ostrov ve Keating'in çalışmasında (2004) kızların erkeklere kıyasla daha fazla ilişkisel zorbalık; erkeklerin kızlara kıyasla daha fazla fiziksel ve sözel zorbalık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Bu sebeple yapılan çalışmaların bazılarında kız çocukların bazılarında ise erkek çocukların daha zorba belirtilme sebebinin araştırmalarda kullanılan ölçme araçlarında zorbalık türleri veya ön planda tutulan zorbalık türü ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada çocukların cinsiyetlerine göre YSMÖ'den aldıkları puanlar anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır. Çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı (Oğur & Yüksel, 2023; Şahin, 2019; Yavuz, 2019) bununla birlikte anlamlı farklılık gösterdiği de (Meke Yapucu, 2024; Tezel Şahin vd., 2020) yapılan çalışmalarda görülebilmektedir. Bu sebeple cinsiyetin YSMÖ'de belirleyici bir rolünün olmayabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada, ailedeki çocuk sayısına göre çocukların akran ilişkileri genel puanında, zorba çocuk, arkadaşlık ve etkileşim, mağdur çocuk alt boyut puanlarında anlamlı farklılık görülmemiştir. Kardeş sayısının akran ilişkileri üzerinde etkili olmadığı (Uluyurt, 2012), anlamlı düzeyde farklılaşmadığı (Pazarbaşı & Cantez, 2019), zorba ve kurban davranış puanlarının kardeş sayısına göre farklılaşmadığı (Onat & Özyürek, 2024) bulguları başka çalışmalarda elde edilmiştir. YSMÖ'den alınan puanların ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bu çalışmada ulaşılan bir başka bulgudur. Çocuk sayısına göre (Şahin, 2019), kardeş sayısına göre (Oğur, 2022; Tezel Şahin vd., 2020), kardeşinin olup olmamasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı (Yavuz, 2019) bulguları ile örtüştüğü ifade edilebilir.

Çocukların anne öğrenim düzeylerine göre akran ilişkileri genel puanlarının, zorba çocuk, arkadaşlık ve etkileşim, mağdur çocuk alt puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulgusu bu çalışmada elde edilmiştir. Anne öğrenim düzeylerine göre çocukların akran ilişkilerinin (Kızılırmak, 2024), akran şiddetine maruz kalmalarının (Ural vd., 2022) anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulguları elde edilmiştir. Bu araştırmada ayrıca, anne öğrenim düzeyi arttıkça zorba çocuk alt puanının anlamlı düzeyde azaldığı ortaya çıkmıştır. Pektane Gülmez vd., (2019) tarafından yapılan çalışmada, zorba çocuk puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı ve ilkökul mezunu annelerin çocuklarının zorba çocuk boyutundan aldıkları ortalama puanın diğer gruptakilere göre düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Uluyurt'un (2012) çalışmasında ise anne eğitim düzeyi azaldıkça akranları tarafından dışlanma, aşırı hareketlilik, akranlarına karşı korkulu-kaygılı olma puanı yükselmektedir. Çocukların YSMÖ'den aldıkları puanın anne öğrenim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulgusu elde edilmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda da anne öğrenim düzeyine göre çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinde anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulguları (Oğur, 2022; Şahin, 2019; Tezel Şahin vd., 2020; Yavuz, 2019) elde edilmiştir. Dolayısıyla annelerin öğrenim

düzeylerinin çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerini etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

Çocukların babalarının öğrenim düzeylerine göre arkadaşlık ve etkileşim, zorba çocuk, mağdur çocuk puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı buna karşın akran ilişkileri genel puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu anlamlı farklılığın, ilkokul ile lisans düzeyleri arasında ilkokul lehine, ortaokul ile lisans arasında ortaokul lehine, lise ile lisans arasında lisans lehine olduğu ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra baba öğrenim düzeyi arttıkça zorba çocuk ve akran ilişkileri genel puanlarının anlamlı biçimde azaldığı görülmüştür. Uluyurt (2012) baba eğitim düzeyi arttıkça çocukların dışlanma, aşırı hareketlilik, akran şiddetine maruz kalma puanlarının azaldığı bulgusunu elde etmiştir. Yıldızbaş ve Şahin Sak (2020) çocukların saldırganlık yönelimlerinin anne ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı seviyede farklılık olduğu bulgusunu elde etmiştir. Başkasına yönelik ilişkisel saldırganlık boyutunda, anne/baba öğrenim düzeyi ortaokul olan çocukların, anne/baba öğrenim düzeyi lisans olan çocuklara kıyasla saldırganlık yönelimlerin daha yüksek olduğu araştırmanın bulguları arasında yer almıştır. Baba öğrenim düzeyine göre çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulgularının (Meke Yapucu, 2024; Oğur, 2022; Şahin, 2019; Yavuz, 2019) bu araştırmada elde edilen bulgu ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Çocukların akran ilişkileri genel puanlarının, zorba çocuk, arkadaşlık ve etkileşim, mağdur çocuk ve YSMÖ'den aldıkları puanların anne çalışma durumlarına göre manidar biçimde fark göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Anne çalışma durumuna göre akran şiddetine maruz kalma durumunun farklılaşmadığı (Ural vd., 2022), bununla birlikte çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinde anne çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık olmadığı (Yavuz, 2019) görülmektedir. Bu durumda anne çalışma durumunun çocukların akran ilişkilerinde ve yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinde anlamlı etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

Bu çalışmada çocukların akran ilişkileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Akran ilişkileri açısından çocukların cinsiyetlerine göre sadece zorba çocuk puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı, erkeklerin puanlarının kızlara kıyasla yüksek olduğu elde edilmiştir. Ailedeki çocuk sayısına, anne öğrenim düzeylerine, anne çalışma durumuna göre çocukların akran ilişkilerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ulaşılan başka bir sonuçtur. Baba öğrenim düzeyine göre çocukların akran ilişkileri genel puanının anlamlı düzeyde farklılaştığı elde edilmiştir. Çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin cinsiyetlerine, anne-baba öğrenim düzeylerine, ailedeki çocuk sayısına ve anne çalışma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ifade edilebilir. Ayrıca anne ve baba öğrenim düzeyi arttıkça çocukların zorba puanlarının anlamlı biçimde azaldığı bulgusu elde edilmiştir. Von Marées ve Petermann (2010) düşük ebeveyn düzeyinin çocuğun zorbalık durumunun anlamlı bir yordayıcı olduğunu bulmuştur. Dolayısı ile bu araştırmada çocukların zorba davranışlarında ebeveyn eğitiminin önemli olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu araştırma sonucunda araştırmacılar, yapılacak başka çalışmalarda daha geniş örneklemelere yer verebilir. Bununla birlikte okul öncesi dönemde farklı yaş gruplarında bulunan çocuklar üzerinde yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerini değerlendirecek çalışmalar yapmaları önerilebilir. Çocukların akran ilişkileri ve yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerini yordayıcı faktörler üzerinde çalışmalar yapılabilir. Çalışılan yaş grubunda çocuklar hem aile hem de okul içerisinde etkileşimlerini yoğun olarak sürdürdükleri için okulda arkadaşları olmasa bile bazen yalnızlık duygusunu hissetmeyebilirler. Bu sebeple bu tarz çalışmaların okul öncesi dönemden ilkökula geçiş sürecini de kapsayan boylamsal türde de yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adak Özdemir, A. (2018). Okulöncesi eğitimde kaliteye ilişkin çocuk görüşleri: Fiziksel ortam, akran ilişkileri ve etkinlikler. *Turkish Studies Educational Studies*, 13(11), 33-53. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13705>
- Afshordi, N., & Liberman, Z. (2020). Keeping friends in mind: Development of friendship concepts in early childhood. *Social Development*, 30(2), 331-342. <https://doi.org/10.1111/sode.12493>
- Asher, S. R., Hymel, S., & Renshaw, P. D. (1984). Loneliness in children. *Child Development*, 55(4), 1456-1464. <https://doi.org/10.2307/1130015>
- Asher, S. R., & Paquette, J. A. (2003). Loneliness and peer relations in childhood. *Current Directions in Psychological Science*, 12(3), 75-78.
- Aydın, B. (2010). *Çocuk ve ergen psikolojisi* (3. baskı). Nobel Yayınları.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (Çev. O. Gündüz). Kaknüs Yayınları.
- Beyazkürk, D., Anlıak, Ş., & Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 26, 13-26.
- Barreto, M., Victor, C., Hammond, C., Eccles, A., Richins, M. T., & Qualter, P. (2021). Loneliness around the world: Age, gender, and cultural differences in loneliness. *Personality and Individual Differences*, 169, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110066>
- Bierman, K. L., Kalvin, C. B., & Heinrichs, B. S. (2014). Early childhood precursors and adolescent sequelae of grade school peer rejection and victimization. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 44(3), 367-379 <https://doi.org/10.1080/15374416.2013.873983>
- Bukowski, W. M., & Adams, R. (2005). Peer relationships and psychopathology: Markers, moderators, mediators, mechanisms and meanings. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34(1), 3-10.
- Burke, K. N., Zatto, B. R., & Hoglund, W. L. (2023). Developmental patterns of behavioural self-regulation and peer relations in early childhood. *Early Childhood Research Quarterly*, 65, 179-194.
- Bülgür, N. (2018). *Montessori eğitiminin 5-6 yaş grubu çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyleri üzerindeki etkisi (Adana ili örneği)*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çağ Üniversitesi.
- Chipuer, H. M. (2004). Australian children's understanding of loneliness. *Australian Journal of Psychology*, 56(3), 147-153. <https://doi.org/10.1080/00049530412331283372>
- Coplan, R. J., Closson, L. M., & Arbeau, K. A. (2007). Gender differences in the behavioral associates of loneliness and social dissatisfaction in kindergarten. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(10), 988-995. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01804.x>
- Crowley, K. (2020). *Çocuk gelişimi*. Ş. Ceylan (Çev. Ed.). Nobel Akademik.
- de Jong Gierveld, J. (1998). A review of loneliness: Concept and definitions, determinants and consequences. *Reviews in Clinical Gerontology*, 8(1), 73-80.

- Emre, O., Temiz, A., Tarkoçin, S., & Ulutaş, A. (2020). Öğretmen değerlendirmesine göre 60-72 aylık çocukların öz-düzenleme becerileri ile yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlikleri arasındaki ilişki. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(45), 124-139.
- Erkan Atik, Z., Çok, F., Esen Çoban, A., Doğan, T., & Güney Karaman, N. (2014). Akran ilişkileri ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(2), 1-14.
- Ersan, C., & Tok, Ş. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 45(201), 359-391. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2019.8150>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2015). *How to design and evaluate research in education*. (Ninth edition). McGraw-Hill Education.
- Gallardo, L. O., Martín Albo, J., & Barrasa, A. (2018). What leads to loneliness? An integrative model of social, motivational, and emotional approaches in adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 28(4), 839-857.
- Gökcan, H.N. (2020). *Grupla oyun eğitim programının 66-72 ay arası çocuklarda sosyal memnuniyete etkisi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Griffin, R. S., & Gross, A. M. (2004). Childhood bullying: Current empirical findings and future directions for research. *Aggression and Violent Behavior*, 9(4), 379-400. [https://doi.org/10.1016/S1359-1789\(03\)00033-8](https://doi.org/10.1016/S1359-1789(03)00033-8)
- Gün, R. Ş., & Gültekin Akduman, G. (2022). Okul öncesi çocuklarının psikolojik sağlamlıklarının akran zorbalığı davranışları ile ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(1), 107-123. <https://doi.org/10.37217/tebd.1019516>
- Gürleyik, S., & Gözün Kahraman, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarında zihin kuramı ve akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 201-212.
- Hay, D. F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(1), 84-108. <https://doi.org/10.1046/j.0021-9630.2003.00308.x>
- Horoz, N., Buil, J. M., Koot, S., van Lenthe, F. J., Houweling, T. A. J., Koot, H. M., & van Lier, P. A. C. (2022). Children's behavioral and emotional problems and peer relationships across elementary school: Associations with individual- and school-level parental education. *Journal of School Psychology*, 93, 119-137. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2022.06.005>
- Hoza, B., Bukowski, W. M., & Beery, S. (2000). Assessing peer network and dyadic loneliness. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29, 119-128. https://doi.org/10.1207/S15374424jccp2901_12
- Junttila, N., & Vauras, M. (2009). Loneliness among school-aged children and their parents. *Scandinavian Journal of Psychology*, 50(3), 211-219. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2009.00715.x>
- Juvonen, J., Wang, Y., & Espinoza, G. (2011). Bullying experiences and compromised academic performance across middle school grades. *The Journal of Early Adolescence*, 31(1), 152-173. <https://doi.org/10.1177/02724316103794>

- Kahveci, D. (2024). *Okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerilerinin akran ilişkileri üzerindeki yordayıcı etkileri*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sinop Üniversitesi.
- Kanmaz, T., & Tezel Şahin, F. (2022). Okul öncesinde akran ilişkileri ölçeği ebeveyn ve öğretmen formlarının geliştirilmesi. *Turkish Studies- Education*, 17(3), 437-468. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.55791>
- Körler, Y. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından yalnızlık düzeyleri ve yalnızlık ile sosyal duygusal öğrenme becerileri arasındaki ilişkiler*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Kızılırmak, E. (2024). *Okul öncesi dönem çocuklarda anne-çocuk, kardeş-çocuk ve akran-çocuk arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Kim, S. H., & Song, S. (2001). A study on the loneliness of childhood and related variables. *Journal of Families and Better Life*, 19(6), 77-93.
- Marcia, J. E. (1980). Identity and adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.
- Meke Yapucu, S. (2024). *Okul öncesi çocuklarının yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik düzeyi ile benlik kavramları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Naylor, P., Cowie, H., Cossin, F., de Bettencourt, R., & Lemme, F. (2006). Teachers' and pupils' definitions of bullying. *British Journal of Educational Psychology*, 76(3), 553-576.
- Oğur, Ö., & Yüksel, B. (2023). 60-72 ay arası çocukların sosyal problem çözme becerilerinin yalnızlık ve sosyal memnuniyetlerini yordama gücü: Mersin örneği. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 1132-1148. <https://doi.org/10.53444/deubefd.esat412>
- Oğur, Ö. (2022). *60-72 ay arası çocukların sosyal problem çözme becerilerinin yalnızlık ve sosyal memnuniyetlerini yordama gücü: Mersin örneği*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Onat, F., & Özyürek, A. (2024). Ebeveynlerin sosyal becerileri ile okul öncesi çocukların zorba-kurban davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 14(2), 207-223.
- Ostrov, J. M., & Keating, C. F. (2004). Gender differences in preschool aggression during free play and structured interactions: An observational study. *Social Development*, 13(2), 255-277.
- Özcan, A. (2024). *Dijital oyunların 5-6 yaş grubu çocuklara etkileri ile çocukların akran oyun davranışlarının incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi.
- Özdemir, E. S., & Özyürek, A. (2023). Okul öncesi çocuklarda zorba-kurban davranışları ve sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(58), 157-177. <https://doi.org/10.21560/spcd.vi.1076782>
- Pazarbaşı, H., & Cantez, K. E. (2019). Anaokuluna devam eden 66 ayını doldurmuş çocukların öz düzenleme becerileri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 267-283. <https://doi.org/10.21733/ibad.624687>
- Pektane Gülmez, A., Gültekin Akduman, G., & Gündüz, A. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının annelerinin duygusal zeka düzeyleri ile çocuklarının akran zorbalığı düzeyi

arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 605-611.

- Rose, A. J., & Rudolph, K. D. (2006). A review of sex differences in peer relationship processes: potential trade-offs for the emotional and behavioral development of girls and boys. *Psychological Bulletin*, 132(1), 98-131. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.132.1.98>
- Qualter, P., Brown, S. L., Munn, P., & Rotenberg, K. J. (2010). Childhood loneliness as a predictor of adolescent depressive symptoms: An 8-year longitudinal study. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 19, 493-501.
- Sanderson J.A., & Siegal M. (1995). Loneliness and stable friendship in rejected and nonrejected preschoolers. *Journal of Applied Developmental Psychology* 16(4) 555-567. [https://doi.org/10.1016/0193-3973\(95\)90004-7](https://doi.org/10.1016/0193-3973(95)90004-7)
- Smith, P.K. (2016). Bullying: definition, types, causes, consequences and intervention. *Social and Personality Psychology Compass* 10(9), 519-532. <https://doi.org/10.1111/spc3.12266>
- Şahin, H. G. (2019). 60-72 aylık çocukların bağlanma durumları ile yalnızlık ve memnuniyetsizlik duyguları arasındaki ilişkinin incelenmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Tezel Şahin, F., Sarıbaş, M.Ş., & Ertör, E. (2020). Erken çocukluk döneminde çocuk-ebeveyn ilişkisi ile çocukların yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizliklerinin incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6), 1873-1889. <https://doi.org/10.18506/anemon.763266>
- Uluyurt, F. (2012). Bazı değişkenlere göre okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının akran ilişkileri. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Ural, G., Gültekin Akduman, G., & Şepitci Sarıbaş, M. (2022). Okul öncesi çocuklarının akran zorbalığına maruz kalma düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 12(1), 313-337.
- Vellymalay, S. K. N. (2013). A case study on friendship, loneliness and social dissatisfaction among preschool children. *Pertanika Journal of Social Science and Humanities*, 21(4), 1379-1393.
- Vitaro, F., Boivin, M., & Bukowski, W. M. (2011). *The role of friendship in child and adolescent psychosocial development*. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski, & B. Laursen (Eds.), *Handbook of peer interactions, relations, and groups* (pp. 570-571). NY: The Guilford Press.
- Wang, Y., Palonen, T., Hurme, T. R., & Kinoshita, J. (2019). Do you want to play with me today? Friendship stability among preschool children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(2), 170-184. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2019.1579545>
- Waterman, A. S. (1982). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research. *Developmental Psychology*, 18(3), 341-358. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.18.3.341>
- Xerxa, Y., Rescorla, L. A., Shanahan, L., Tiemeier, H., & Copeland, W. E. (2023). Childhood loneliness as a specific risk factor for adult psychiatric disorders. *Psychological Medicine*, 53(1), 227-235. <https://doi.org/10.1017/S0033291721001422>

- Volling, B. L., Youngblade, L. M., & Belsky, J. (1997). Young children's social relationships with siblings and friends. *American Journal of Orthopsychiatry*, 67(1), 102-111. <https://doi.org/10.1037/h0080215>
- Von Marées, N., & Petermann, F. (2010). Bullying in German primary schools: Gender differences, age trends and influence of parents' migration and educational backgrounds. *School Psychology International*, 31(2), 178-198. <https://doi.org/10.1177/0143034309352416>
- Yavuz, E. (2019). *Çocuklarda sosyal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile yaşam kalitesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- Yavuzer, H. (2014). *Çocuk psikolojisi*. Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, Z., Duyan, V., & Gelbal, S. (2013). Yalnızlık ve sosyal memnuniyetsizlik ölçeği'nin 60-72 aylık Türk çocuklarına uyarlanması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 45-58.
- Yeğen, T. (2019). *Okul öncesi dönemde çocukların akran ilişkileri, duygusal ve davranışsal problemleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Yıldızbaş, C., & Şahin Sak, İ. T. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile ebeveynlerinin anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 60-88.
- Yucel, D., & Downey, D. B. (2015). When quality trumps quantity: Siblings and the development of peer relationships. *Child Indicators Research*, 8(4), 845-865.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

A positive peer relationship is associated with positive outcomes in terms of both academic success and general adaptation and well-being, while a negative peer relationship is associated with negative outcomes in terms of same conditions (Crowley, 2020). Childhood loneliness is defined as children's perceived dissatisfaction with social relationships (Qualter et al., 2010). Childhood loneliness is associated with anxiety and depressive disorders in young adults (Xerxa et al., 2023). Loneliness is associated with many physical and mental health problems especially during adolescence (Gallardo et al., 2018). This study investigated whether peer relationships and loneliness and social dissatisfaction of 5 year-old children differ significantly according to some variables and whether there is a significant relationship between peer relationships and loneliness and social dissatisfaction.

Method

This research has been conducted using a relational screening model. In addition, it was investigated whether children's peer relationships, loneliness and social dissatisfaction showed significant differences according to some variables. The research group of the study consisted of 119 children aged 60-72 months who were reached through random sampling and who were continuing their preschool education in kindergarten and nursery class affiliated with MEB in Bayburt city center. In this study, The Scale Of Peer Relations In Preschool Period (Teacher Form), Loneliness and Social Dissatisfaction Scale to 60-72 Month Old and Personal Information Form were used as data collection tools.

Results and Discussion

According to the results of the study, it was revealed that there was no significant relationship between children's peer relationship and loneliness and social dissatisfaction. When some of the studies are investigated, Coplan et al. (2007) found that loneliness is positively related to anxiety, aggression and peer exclusion. Asher and Paquette (2003) state that most studies about loneliness in children focus on the contribution of children's peer relationships to their sense of well-being at school. However, a study by Adak Özdemir (2018) found that children's interactions with their peers are among the elements that make them unhappy and happy. In this study Özcan (2024) found that children who prefer phone/tablet/computer games are more affected in terms of entertainment, physical, social and emotional aspects than children who prefer to play games with their peers. In addition, it was revealed that children who spend 4 hours or more with electronic devices such as tablets/mobile phones/computers have significantly higher scores in the sub dimensions of breaking away from the game, disruption of the game and interactive peer play behaviors compared to children who spend 0-1 hours and 1-2 hours. It was concluded that there was no significant relationship between children's peer relations and loneliness and social dissatisfaction. Therefore when children spend their time with technology, they can have fun alone and give up on interactive peer interaction.

In this research, children's total peer relations score, peer relations sub-dimension scores and YSMÖ scores did not differ significantly according to number of children in family, mothers' educational level and employment status of mothers. It was revealed that there was a significant difference in the bullying child sub-dimension scores according to the gender of children, and that the boys' scores were higher than the girls'. It was observed that the total score of peer relations differed significantly according to fathers' educational level while the scores of the bully child, friendship and interaction, victimized child and YSMÖ did not differ significantly.

In this study, it was revealed that "bully child" sub-dimension scores differed significantly according to the gender. In the study conducted by Gün and Gültekin Akduman (2022) it was found that the scores of bullying children and passive bullying children differed significantly according to gender and boys had higher average scores than girls. In a study conducted by Özdemir and Özyürek (2023) it was observed that there was a significant difference in bully child behaviors according to gender and that the bully child behaviors of girls were higher than boys. It was revealed that there was no significant difference in the sub-dimension scores of bullying children, friendship and interaction, and victimized children according to the father's education level whereas there was a significant difference in the general scores of peer relations. Yıldızbaş and Şahin-Sak (2020) found that preschool children's aggression orientations were significantly different according to the education level of mother and father. In the dimension of relational aggression towards others, it was among the findings of the study that children whose parents have a secondary school education level have higher aggression orientations compared to children whose parents have a undergraduate education.

In this study, peer relationship did not differ significantly according to number of children at home, mother's education level and employment status. Children's loneliness and social dissatisfaction did not differ significantly according to their gender, number of children at home, education level of parents and employment status of mothers in this study. It is revealed that children's loneliness and social dissatisfaction do not differ significantly according to their gender (Oğur and Yüksel, 2023; Şahin, 2019; Yavuz, 2019), mother's education level (Oğur, 2022; Şahin, 2019; Tezel Şahin et al., 2020; Yavuz, 2019), father's education level (Oğur, 2022; Şahin, 2019; Yavuz, 2019), number of children (Şahin, 2019), number of siblings (Oğur, 2022; Tezel Şahin et al., 2020), whether or not has a sibling (Yavuz, 2019) and mother's employment status (Yavuz, 2019). In this study, no significant relationship was found between children's peer relationships and their loneliness and social dissatisfaction.

As a result of this study researchers can include larger samples in other studies. In addition it can be recommended that they conduct studies evaluating loneliness and social dissatisfaction on children of different age groups in preschool period. Studies can be conducted on children's peer relationships and the factors that predict loneliness and social dissatisfaction. Since children in the age group studied continue their interactions both within the family and school, that may not feel lonely even if they do not have friends at school. For this reason, it is recommended that such studies be conducted in a longitudinal manner, covering the transition from preschool to primary school.